

Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences,
Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
Monthly Journal, Vol. 20, No. 10, Winter 2020-2021, 49-75

A Review and Critique of *Instructional Models for Physical Education*

Mohsen Hallaji*

Abstract

The purpose of this study was to criticize the book “*Instructional Models for Physical Education*”. The research method of critical philosophical exploration and society was the study of the content and structure of the book. National Criticism Questionnaire was used as a tool and framework for the critique. The book has 693 pages, two parts, and 15 chapters. The findings of the review were presented in two dimensions: description and interpretation of the form and content of the work. The points regarding the form analysis include layout, literary editing, full ID, and good quality prints. Some content scores include content in sections and chapters, content matching with the headlines of some academic lessons, expanding the idea of designing and implementing physical education lessons’ shapes such as low charm, large numbers book pages. Content failures encompass duplication of content, relative neglect to refer to existing scientific theories, lack of mentioning the integration patterns, the problem of teaching a book during a semester for a two-unit lesson, moderate and weak equation of specialized terminology, and uncertainty to translate book. According to the teacher’s guide books, this book is not recommended to Iranian Physical education teachers.

Keywords: Instructional Models, Physical Education, Book Reviews and Critique, Sport Pedagogy

* Assistance Professor of Physical Education, Farhangian University, hallajmohsen@gmail.com

Date received: 2020-07-11, Date of acceptance: 2020-11-21

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
ماه‌نامه علمی (مقاله علمی - پژوهشی)، سال بیستم، شماره دهم، دی ۱۳۹۹، ۵۱-۷۵

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی

محسن حلاجی*

چکیده

هدف از این پژوهش نقد کتاب «الگوهای آموزشی در تربیت بدنی» اثر مایکل دبلیو. متسلر، ترجمه دکتر رضوان رضوانی اصل و همکاران خواهد بود. روش پژوهش کاوشگری فلسفی انتقادی و جامعه تحقیق محتوا و ساختار کتاب خواهد بود. پرسشنامه «نقد کتب ملی» به عنوان ابزار و چارچوب نقد استفاده خواهد شد. کتاب دارای ۶۹۳ صفحه، دو بخش و پانزده فصل است. یافته‌های نقد از دو بعد توصیف و تفسیر شکلی و محتوایی اثر ارائه خواهد شد. امتیازات شکلی شامل: صفحه آرایی، ویرایش ادبی، شناسه کامل، کیفیت خوب چاپ. برخی از امتیازات محتوایی شامل: چینش مطالب در قالب بخش‌ها و فصل‌ها؛ تطابق محتوای با سر فصل‌های برخی از دروس دانشگاهی، بسط ایده جامع در طراحی و اجرا درس تربیت بدنی؛ کاستی‌های شکلی شامل: جذابیت کم روی جلد، شمار زیاد صفحات کتاب. کاستی‌های محتوایی شامل: تکراری بودن مطالب، بی-توجهی نسبی به اشاره به نظریه‌های علمی موجود، اشاره نکردن به الگوهای آموزشی تلفیقی، مشکل تدریس کتاب در طول یک ترم برای یک درس دو واحدی، معادل‌سازی متوسط و ضعیف اصطلاحات تخصصی، عدم اطمینان به ترجمه کتاب. با توجه به وجود کتاب‌های راهنمای معلم توصیه این کتاب به معلمان تربیت بدنی ایرانی شایسته نیست.

کلیدواژه‌ها: الگوهای آموزشی، تربیت بدنی، بررسی و نقد کتاب، پداگوژی ورزشی

۱. مقدمه

* استادیار گروه آموزش تربیت بدنی، پردیس شهید چمران دانشگاه فرهنگیان، hallajmohsen@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۰۱

نقد به عنوان یک مهارت شناختی گویای تلاش ناقد در تمیز امتیازات و کاستی‌های یک اندیشه، روش و یا اثر است. نقد کتاب توصیف، تحلیل انتقادی، ارزیابی کیفیت، اهمیت و تأثیرگذاری یک کتاب در زمینه‌ای خاص است. کتاب به عنوان قدیمی‌ترین رسانه مکتوب، همواره از اهمیت زیادی برخوردار بوده است. با پیدایش رسانه‌های دیجیتال، جایگاه کتاب‌های عمومی نسبت به گذشته تنزل یافته است اما، کتاب‌های علمی و دانشگاهی هرگز از جایگاه مرجعیت خلع نشده‌اند و همیشه به عنوان عامل انتقال پیام‌ها و یافته‌های پژوهش‌های علمی بوده‌اند (نوبدی، ۱۳۹۴). رسالت تولید کتاب‌های با کیفیت نه تنها بر دوش مولفین و ناشران بلکه بر دوش ناقدان صاحب اندیشه بوده تا با نقد خود هر دوی کاستی‌ها و امتیازات کتاب‌های علمی دانشگاهی را معرفی کرده و راه را برای بهبود این‌گونه کتابها هموار سازند.

انتشار کتابهای علمی دانشگاهی در علوم ورزشی و تربیت بدنی که دارای رشته‌های نظری - رشته‌های موضوعی (برای مثال: پداگوژی ورزش - آموزش ورزش) است، به دلیل فلسفه و کارکرد آن در ابعاد اجتماعی، تربیتی، سیاسی و اقتصادی و مطرح شدن آن به عنوان یک رشته دانشگاهی با دوره‌های تحصیلی در زیر گرایش‌های متعدد یک ضرورت است. یکی از این گرایش‌ها، گرایش آموزش تربیت بدنی است. به لحاظ تاریخی بُعد علمی آموزش تربیت بدنی بعد از ظهور ورزش و تعلیم و تربیت ورزشی (PE) در صحنه علوم وارد شده است. امروزه ورزش و تعلیم و تربیت ورزشی با عنایت به یافته‌های علوم ورزشی، تجزیه و تحلیل، کنترل و توسعه یافته‌اند. تأثیر علوم ورزشی بطور عمده بر «پداگوژی ورزشی» است. چنین تأثیراتی بدلیل نظریه‌های حوزه علوم ورزشی و رشته‌های کاربردی علوم تربیتی بر رشته علمی «آموزش ورزش و تربیت بدنی» اجتناب ناپذیر است. (Haag, ۲۰۰۸).

از سال‌های گذشته متخصصین علاقه مند به نشر آثار مرتبط با این موضوع آموزش تربیت بدنی به منظور پاسخگویی به نیاز معلمان، دانشجویان و سایر علاقمندان اقدام به تألیف و ترجمه کتاب‌ها و مقالاتی پیرامون برنامه‌ریزی و آموزش تربیت بدنی کرده‌اند، برای نمونه: کلیات روش‌های تدریس درس تربیت بدنی دوره ابتدائی (امیرتاش، ۱۳۷۲)؛ روش تدریس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی (پویانفر، ۱۳۷۵)؛ کتاب معلم تربیت بدنی، راهنمای تدریس، پایه اول ابتدائی (سراج‌زاده، ۱۳۸۲)؛ آموزش مهارت‌های ورزشی (کریستین، ۱۳۸۲) مدل‌های آموزش تربیت بدنی در مدارس (رمضانی نژاد، ۱۳۸۵)؛ روش تدریس تربیت

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۵۳

بدنی (شفیعی، ۱۳۸۶)؛ روش‌های آموزش تربیت بدنی (آذربانی، ۱۳۸۹)؛ روش‌ها، فنون والگوهای تدریس تربیت بدنی (آذربانی، ۱۳۹۲)؛ آموزش تربیت بدنی، اهداف و راهبردها (Helison, 1392)؛ الگوها و روش‌های تدریس (حلاجی، ۱۳۹۶)؛ آموزش مسئولیت‌پذیری از طریق فعالیتهای حرکتی (Helison, 1396)، کتاب راهنمای معلم تربیت بدنی پایه ششم ابتدایی (ارشاد و همکاران، ۱۳۹۰)، کتاب راهنمای معلم دوره اول متوسطه (۱۳۹۳)، ارشاد، حلاجی و همکاران)، کتاب راهنمای دوره متوسطه دوم (۱۳۹۶)، ارشاد، حلاجی و همکاران)، این روند ادامه دارد و در آینده منابع متنوع و جامع‌تری در اختیار برنامه‌ریزان، معلمان و دانشجوی معلمان قرار خواهد گرفت. اما آنچه بیش از همه ایجاد نگرانی می‌کند و تلاش مضاعفی را برای تحلیل و سپس ایجاد همسوی بین متخصصین تربیت بدنی در ایران می‌طلبد، موضوع ابهام در زیر رشته‌های علوم تربیتی همچون آموزش، برنامه‌ریزی، طراحی آموزشی، ارزشیابی و ... در زمان کاربرد در حوزه تربیت بدنی و تدریس ورزش مدارس است.

۲. تبیین مسئله

تحقق اهداف تربیت بدنی در مدارس مستلزم گذر از فرآیندی است که از برنامه‌ریزی درسی، اجرا و ارزشیابی از عناصر کلیدی آن به شمار می‌رود. هاگ (۲۰۰۸) مدل APRE را به عنوان مدل APRE بعنوان تبیین فرآیندی از فرآیند یاددهی-یادگیری و تمرین در ورزش معرفی می‌کند. این مدل فرآیندی را می‌توان با مدل ساختار عاملی مطابقت داد. هر دو ساختار به منظور تهیه یک چارچوب نظری برای نظریه آموزشی (برای مثال: ساختار عاملی) و یک چشم‌انداز عملی (برای مثال: ساختار فرآیندی) بسیار مهم هستند (Haag, Hayman, 2003). در شکل ۱ می‌توان تطابق بین ساختار عاملی با مراحل فرآیند APRE را مشاهده کرد.

فرآیند - محوری	عامل - محوری
A - تجزیه و تحلیل	۱- پیش‌نیازهای انسان شناختی ۲- پیش‌نیازهای اجتماعی - فرهنگی
P- برنامه ریزی	۳- آرمان ها/ اهداف ۴- محتوا
R- اجرا (عمل)	۵- روش ۶- رسانه

- محصول (نتیجه) - فرآیند	E-ارزشیابی
-----------------------------	------------

در شکل ۱ تطابق بین ساختار عاملی با مراحل فرآیند APRE

پر واضح است که ترکیب ساختار عاملی و فرآیندی باید در یک نظام آموزشی تحقق پیدا کند (Haag, 2008). مولف کتاب «الگوهای آموزشی در تربیت بدنی» در همین راستا با عنایت به تجارب غنی خود در برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، تحقق استانداردهای ملی تربیت بدنی در ایالات متحده که اولین بار در سال ۲۰۰۴ به کوشش انجمن ملی ورزش و تربیت بدنی تولید شد و اکنون با تغییراتی نه چندان زیاد در کتابچه چارچوب تربیت بدنی برای مدارس دولتی کالیفرنیا آورده شده است را منوط به پیاده‌سازی الگوهای آموزشی می‌داند و به همین منظور کتاب تحت بررسی و نقد را تالیف کرده است. اخیراً در کشورمان پس از تولید و تصویب برنامه درسی ملی، راهنمای برنامه درسی سلامت و تربیت بدنی به کوشش گروه سلامت و تربیت بدنی دفتر تالیف کتابهای درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی کشور تولید و برای تصویب نهایی به شورای عالی آموزش و پرورش سپرده شده است. در این راهنمای برنامه چیزی شبیه به استانداردهای ملی تربیت بدنی در ایالات متحده تحت عنوان شایستگی‌های پایه و دوره و در ذیل آن استانداردهای محتوای و استانداردهای عملکردی بر اساس شایستگی‌ها مذکور در نظر گرفته شده است. بنابراین در هر دو برنامه بر وجود استانداردها تاکید می‌شود. آنچه نویسنده کتاب مورد نقد بر آن تاکید می‌کند گذر از روش، راهبرد و سبک تدریس و رسیدن به الگوی جامع آموزشی/ تدریسی برای تحقق هر نوع شایستگی است. الگو آموزشی از منظر نویسنده عبارت است از طرحی جامع و منسجم برای آموزش که اجزاء آن عبارتند از: یک بنیاد نظری - برای توصیف نیازها و توانایی‌های دانش‌آموزان - بیان دستاوردهای معین یادگیری، تخصص معلم در دانش محتوایی، فعالیت‌های یادگیری متناسب با رشد، مسئولیت‌های معلم و دانش‌آموز، ساختار تکلیف منحصر به فرد، شاخص‌های تحقق دستاوردهای یادگیری و سازوکارهای سنجش اجرای دقیق خود الگو. به عبارت دیگر بهترین الگوهای آموزشی در آموزش تربیت بدنی میان نظریه‌های یاددهی و یادگیری و فرآیندهای ویژه که معلم باید آنها را در زمین و سالن ورزش به پیش ببرد، پیوندی برقرار می‌کنند.

تالیف و نشر آثار زمانی اهمیت فزاینده خود را نمایان می‌سازد که اثرگذاری مطالب علمی مندرج در کتاب در نهایت جمعیت کثیری را متاثر سازد. از جمله موارد تاثیر مطالب

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۵۵

علمی بر دانشجویان و دانشجو- معلمان است، چراکه در نهایت جمع میلیونی دانش آموزان متأثر از دانش ها، گرایشات و مهارتهای آموزشی آنها خواهند بود. مسئله پیش روی محقق کسب آگاهی نسبت به کاستی ها و امتیازات کتاب «الگوهای آموزشی در تربیت بدنی» نوشته دکتر مایکل دبلیو. متسلر (Michael W. Metzler) هم به لحاظ شکلی و به لحاظ محتوایی است از طریق بررسی و نقد آن است. از این رو پرسش های تحقیق در چارچوب پرسشنامه «نقد و بررسی متون و کتب علوم انسانی (کتب ملی)» می باشد. برخی از مهمترین پرسش های مورد نظر عبارتند از: روش شناختی پیش روی نویسنده در تولید اثر هم از منظر ساختاری و هم از منظر محتوایی سنتی، اثبات گرایانه، استعلایی و یا پست مدرن است؟ آیا نویسنده معیارهای نقادی آموزشی شامل: نظم منطقی، اعتبار علمی و روزآمدی مطالب و منابع، استناددهی و ارجاعات، بی طرفی علمی، سازواری با مبانی و پیش فرض های علمی و پژوهشی، و همچنین با ارزش های اسلامی، تناسب با اهداف درسی و ... را رعایت کرده است؟

۳. روش شناسی

روش تحقیق از نوع کاوشگری فلسفی انتقادی به معنای حاکمیت تامل فلسفی بر عمل (هارگرسون، ۱۳۸۷ به نقل از شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی) شامل سه گام توصیف، تفسیر و ارزشیابی است. جامعه تحقیق ساختار و محتوای کتاب «الگوهای آموزشی در تربیت بدنی» بود و نمونه برابر جامعه انتخاب شد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه «نقد و بررسی متون و کتب علوم انسانی (کتب ملی)» ساخت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بود. روایی صوری، سازه و محتوایی پرسش نامه توسط جمعی از اعضای هیات علمی داخل و خارج از پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی تعیین شد. این پرسشنامه دارای دو بعد شکلی (ظاهری) و محتوایی است. سؤالات بعد شکلی شامل چهار سؤال در خصوص مؤلفه های جامعیت صوری، فنی و ظاهری، نگارشی و ویرایشی و روان و رسا بودن بود. سؤالات بعد محتوایی شامل بیست سؤال در ده قسمت در خصوص ۱- نظم منطقی با دو سؤال، ۲- کمیت و کیفیت منابع با چهار سؤال، ۳- تحلیل و بررسی با دو سؤال، ۴- نوآوری و نو بودن با دو سؤال، ۵- مبانی و پیش فرضها با دو سؤال، ۶- انطباق و جامعیت با سه سؤال، ۷- نحوه بکارگیری ابزار های علمی با یک سؤال، ۸- اصطلاحات

تخصصی با یک سؤال، ۹- رویکرد کلی با یک سؤال و ۱۰- کاربرد آموزشی با دو سؤال. معیارهای نقد آموزشی بر گرفته از همین پرسش‌ها بود.

۴. یافته‌ها

۱.۴ معرفی اثر

۱.۱.۴ شکل اثر

کتاب «الگوهای آموزشی در تربیت بدنی» ترجمه «instructional models for physical education» نوشته مایکل دبلو متسلر متولد شیکاگو و معلم دبیرستان و استاد دانشگاه و مولف آثار متعدد در زمینه‌های نظارت آموزشی، سنجش در تربیت بدنی، آموزش گلف و ... است. کتاب دارای شناسه اثر کتابخانه ملی و با جزئیات کامل است. کتاب دارای ۶۹۳ صفحه، دارای جداول (ضمیمه) و دو بخش و پانزده فصل است. قطع کتاب وزیری، نوع جلد شومیز، طرح روی جلد با اقتباس از کتاب اصلی است. همچنین کتاب صفحه آرای شده و حروف نگاری آن به سبک شیوه نامه تدوین و آماده سازی منابع درسی و علمی (۱۳۸۹) می‌باشد. کتاب دارای فهرست مفصل، سخن ناشر و مقدمه مترجم، پیشگفتار نویسنده می‌باشد. هر بخش و فصل با مقدمه ای کوتاه شروع شده و پس از ذکر زیرعنوان برای هر فصل نویسنده تلاش کرده تا با آوردن توضیحات کافی و بعضاً هم راه کردن متن با جداول و البته نه همیشه فهم مطالب را تسهیل سازد. همچنین در انتهای فصول قسمت‌های تحت عنوان خلاصه، فعالیت‌های یادگیری، موضوعاتی برای تأمل و بحث در گروه‌های کوچک و نیز منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر در خصوص موضوع همان فصل آورده شده است. متن روان و در انتهای کتاب منابع مورد استفاده به انگلیسی و واژه نامه فارسی به انگلیسی و انگلیسی به فارسی آورده شده است.

۲.۱.۴ محتوای اثر

در مقدمه کتاب مترجم و ویراستار علمی به معرفی اجمالی ساختار کتاب شامل بخش‌بندی و فصول زیر مجموعه هر بخش و نیز هدف آنها می‌پردازد. در پیشگفتار نویسنده ابتدا به تشریح سیر تحولی از «روش تا الگو» می‌پردازد. در این خصوص منظور نویسنده بهره‌گیری معلمان تربیت بدنی از فنون و روش‌های تدریسی است که بتدریج سیر تکاملی را از

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۵۷

روش، راهبرد، سبک و مهارت پشت سر گذاشته‌اند و اکنون موضوع الگوهای آموزشی که در برنامه‌ریزی، اجرا و سنجش آموخته‌های دانش آموزان خودنمایی می‌کنند و چشم انداز جامع‌تر و منسجم‌تری را فراهم می‌کنند، است. سپس نویسنده به ذکر عناوین الگوهای آموزشی می‌پردازد و هدف‌های خود از نگارش کتاب را برای مخاطبان تبیین می‌سازد. هدف مهم نویسنده از نگارش این کتاب تاکید و توصیه به معلمان بر تغییر رویکرد آموزشی‌شان از «روش» به «الگو» است.

بخش اول با عنوان «اصول آموزشی مبتنی بر الگو در تربیت بدنی» شامل هفت فصل است. ساختار فصول این بخش از الگوی مشابه تبعیت می‌کند و دارای مولفه‌های ارائه شده در کادر شماره ۱ است:

کادر شماره ۱ ساختار فصول بخش اول کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی

عنوان فصل
عناوین قسمت‌های و زیر قسمت‌ها
خلاصه
فعالیت‌های یادگیری
موضوعاتی برای تامل و بحث در گروه‌های کوچک
منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر

فصل اول با عنوان «آموزش و برنامه‌های امروزی تربیت بدنی» ابتدا به تشریح سیر تحول هدف‌ها و برنامه‌ها و آموزش تربیت بدنی در ایالات متحده پرداخته و با اشاره به رویکردهای آموزش رسمی و مستقیم، راهبردها، سبک‌ها و مهارت‌های تدریس و الگوهای آموزشی نشان می‌دهد که روش‌های آموزش تربیت بدنی مسیری تکاملی را طی کرده است. سپس در این فصل نویسنده اشاره‌ای به استانداردها و سنجش آنها در تربیت بدنی کرده است. طرح موضوع استانداردها به دلیل رفع دغدغه‌های موجود بین معلم‌ها، موسسات آموزشی و ایالات در دستیابی دانش آموزان به شایستگی‌های مورد نظر در هر پایه و دوره تحصیلی است. همچنین در انتهای این فصل مجدد نویسنده به موضوع الگوهای آموزشی به عنوان نقشه‌های اولیه یاددهی و یادگیری و آموزش مبتنی بر آنها و نیاز به تعدد آنها در آموزش تربیت بدنی تاکید می‌کند. **فصل دوم** «توصیف الگوهای آموزشی در تربیت بدنی» متمرکز بر الگوهای آموزشی، مزایای استفاده از آنها، چارچوبی بر توصیف آنها و نحوه انتخاب الگوهای آموزشی است. در این فصل نویسنده ضمن اشاره به تعاریف مختلف واژه

«الگو»، به تعریف مورد نظر در این کتاب و ترکیب آن با واژه «آموزشی» می‌رسد. او الگوهای آموزشی را در نقش ماکنی برای معلمان می‌داند که به آنها امکان می‌دهد تا در یک نظر اجزا و خصوصیات آن را ببینند، درک کنند و در صورت نیاز بکار گیرند. تلقی نویسنده از الگوهای آموزشی به ویژه در این کتاب شیوه ای است که طی آن یک نقشه اولیه به عنوان یک برنامه، برای ساختن چیزی یا برای پیگیری یک دستورالعمل به کار می‌رود. در ادامه در توصیف مزیت الگوهای آموزشی به یازده آیت اشاره می‌شود که گویای جامعیت و انسجام برای تحقق دستاوردهای یادگیری مشخص با شیوه‌ای معین است. **فصل سوم** «حوزه‌های دانش برای آموزش مبتنی بر الگو در تربیت بدنی» در کل به تشریح ابعاد متنوع دانش پایه برای تدریس تربیت بدنی اشاره می‌کند. این ابعاد عبارتند از: بافت یادگیری، یادگیرندگان، نظریه‌های یادگیری، عمل متناسب با رشد در تربیت بدنی، حیطه و اهداف یادگیری، محتوای تربیت بدنی، سنجش، فضای اجتماعی/عاطفی، تساوی حقوق در سالن ورزش و الگوهای برنامه درسی تربیت بدنی. در انتهای این فصل نویسنده به لزوم پرورش معلمان تربیت بدنی متخصص که آشنا با این دانش‌های پایه و متنوع باشند اشاره می‌کند. **فصل چهارم** «راهبردهای تدریس در آموزش مبتنی بر الگو» به دو موضوع راهبردهای مدیریتی و راهبردهای آموزشی می‌پردازد. در واقع نویسنده موضوع مدیریت کلاس را شامل مدیریت پیشگیرانه، مدیریت تعاملی و راهبردهای گروه‌بندی معرفی می‌کند و راهبردهای ارائه تکلیف (راهبردهای ارتباطی، مقدمه چینی، بررسی درک و فهم دانش آموزان)، راهبردهای برای ساختار تکلیف و درگیرسازی دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری؛ برای این منظور مجموعه از عملیات، منابع و ابزار بکار می‌رود. معلم باید به سطح دشواری تکلیف و تناسب آن با رشد دانش‌آموزان توجه کند، راهبردهای برای انتخاب فعالیت‌های یادگیری (یعنی سازمان‌دهی برای انتقال آموزه‌ها در سه حیطه یادگیری؛ معلم برای این منظور گزینه‌های متعددی پیش روی خود دارد. برای مثال در فعالیت‌های یادگیری با تاکید بر حیطه روانی حرکتی، معلم می‌تواند از ایستگاه‌های یادگیری، شبه بازی‌های ورزشی، بازی‌های ورزشی تعدیل یافته؛ برای انتقال آموزه‌های حیطه عاطفی از تکالیف مشارکتی، تکالیف تاملی - انعکاسی و تکالیف مبتنی بر بیان ارزش‌ها؛ و برای انتقال مفاهیم و تحریک و توسعه حیطه شناختی از تکالیف تفکر انتقادی، بررسی درک و فهم، تکالیف خانگی، خود تحلیلی و تحلیل بصری عملکرد همکلاسی و... استفاده کند)، راهبردهای برای پیشبرد تکلیف (شامل پیشبرد مبتنی بر تبحر و پیشبرد مبتنی بر زمان)، راهبردهای برای پیشینه

سازی ایمنی دانش‌آموزان (وضع مقررات ایمنی، مرور مقررات، اعمال مدیریت اقتضایی، نظارت بر دانش‌آموزان) و راهبردهای برای مرور و خاتمه درس (انتقال به مرحله خاتمه کلاس، مرور رهنمودهای یادگیری، سنجش غیر رسمی یادگیری و ...) را ذیل راهبردهای آموزشی در آموزش مبتنی بر الگو قرار داده و تشریح می‌کند. **فصل پنجم** «مهارت‌های تدریس اثربخش در آموزش مبتنی بر الگو» در چارچوب مطالبی پیرامون کیفیت بخشی به همان راهبردهای مدیریتی و آموزشی تدوین شده است. برای این منظور نویسنده مطالب را در هفت حوزه ارائه کرده است: حوزه برنامه‌ریزی برای آموزش (اشاره به عناصر واحد درسی)، حوزه مدیریت زمان (آماده سازی تجهیزات قبل از کلاس، بهره گیری از یک روش جدید برای حضور و غیاب و ...) و کلاس (ایجاد محیط یادگیری، مدیریت فضا و تجهیزات، پایش دانش‌آموزان در حین اجرای فعالیت‌های یادگیری)، ارائه تکلیف (جلب و حفظ توجه دانش‌آموزان، ارائه اطلاعات واضح به دانش‌آموزان، ارائه همزمان اطلاعات گفتاری و دیداری، استفاده از واژه‌های قابل درک و ..) و ساختار تکلیف (شرح مدت زمان تکلیف، توضیح معیارهای عملکردی، شرح گونه‌های درون تکلیفی، شرح گزینه‌های تغییر سطح دشواری)، حوزه ارتباط (جلب توجه دانش‌آموز، صحبت واضح و شفاف، استفاده از واژه‌های در سطحی مناسب، تغییر آهنگ صدا و ..)، حوزه ارائه اطلاعات آموزشی (رهنمودها، راهنمایی و بازخورد)، حوزه استفاده از پرسش برای یادگیری (پرسش-های محتوایی، مهارت استفاده از پرسش، درخواست توضیح و دلیل) و حوزه مرور و خاتمه درس (انتقال به بخش مرور، استفاده از ارتباط‌های تعاملی). **فصل ششم** با عنوان «برنامه‌ریزی برای آموزش اثربخش در تربیت بدنی» به یکی از مهمترین بخش‌های آموزش اثربخش در تربیت بدنی می‌پردازد. در این فصل نویسنده نه به بحث روش‌ها و الگوهای تدریس بلکه به برنامه‌ریزی درسی تربیت بدنی در دو سطح واحد درسی و طرح درس پرداخته است. این راهنمای‌های عملی خوبی برای متخصصان و معلمان تربیت بدنی که ابهام‌های در برنامه‌ریزی درسی و اجرای آن در سطح کلاس دارند می‌کند. یک برنامه جامع واحد درسی دارای نه مولفه است: تحلیل بافت (شامل: معلم، دانش‌آموزان، محتوا و منابع موجود)، تحلیل و فهرست‌بندی محتوای درس (بدین معنی که هر واحد درسی در برگیرنده چیست و دانش‌آموزان به چه ترتیب آنها را یاد خواهند گرفت، تعیین نسبت میان مدت یادگیری هر بخش از محتوا توسط بیشتر دانش‌آموزان و تعداد دروس هر واحد درسی)، اهداف عینی یادگیری (این اهداف در سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی حرکتی

و در دو سطح کلی و رفتاری تدوین می‌شوند و باید متناظر یکدیگر باشند)، انتخاب الگوی آموزشی (تصمیم‌گیری در خصوص انتخاب الگو حتما بعد از مدنظر قرار دادن بافت، محتوا و اهداف انجام می‌شود. نکته مهم اینکه اگر در کل یک واحد درسی از یک الگو استفاده شود، یادگیری دانش آموز به حداکثر می‌رسد)، طرحواره مدیریتی (به منظور تعیین مقررات مهم، دستورالعمل‌های روزمره و رویه‌های به کار می‌رود که محیط یادگیری را در طی واحد درسی ایمن و کارآمد می‌سازد)، فعالیت‌های یادگیری دانش آموز، سنجش و یا تعیین سطح، نقش‌ها و وظایف معلم در واحد درسی، نقش‌ها و وظایف دانش آموز در واحد درسی. برنامه‌ریزی در سطح طرح درس (در این بخش مهمترین کار این است که مشخص شود چه بخشی از برنامه واحد درسی قرار است در هر درس یا یک جلسه درس روزانه اجرا شود. بیشتر طرح درس‌ها دارای هفت جزء هستند: ۱) توضیح بافت، ۲) اهداف عینی یادگیری، ۳) دستورالعمل‌های مدیریت زمان و مکان، ۴) فعالیت‌های یادگیری، ۵) ارائه تکلیف و ساختار تکلیف، ۶) سنجش، ۷) مرور و خاتمه. در ادامه نویسنده به جزئیات بیشتری برای توضیح هر یک از اجزاء طرح درس می‌پردازد و توصیه‌های برای طراحی آن بویژه از طریق طرح مجموعه‌ای از پرسش‌ها ارائه می‌دهد. **فصل هفتم** «سنجش یادگیری دانش‌آموزان در آموزش مبتنی بر الگو» به توصیف بسیاری از عناصری می‌پردازد که باید در دروس تربیت بدنی منطبق بر رویکرد آموزشی مبتنی بر الگو برای اجرای سنجش مطلوب مورد توجه قرار گیرند. نویسنده مقدماً اشاره می‌کند که توصیف میزان یادگیری در یک مدت زمان آموزشی معین، قضاوت در مورد کیفیت یادگیری و تصمیم‌گیری برای اصلاح شیوه آموزش سه دلیل عمده برای سنجش محسوب می‌شود. این فصل دارای قسمتهای: پیوند دادن استانداردها به سنجش، مفاهیم و اصطلاحات کلیدی سنجش (سنجش ارزشیابی؛ زمانبندی سنجش‌ها شامل: مستمر، تکوینی و پایانی؛ مبنای عملکرد شامل: سنجش‌های هنجار بنیاد، سنجش‌های معیار بنیاد؛ برنامه سازمان یافته برای سنجش شامل: سنجش‌های غیررسمی، سنجش‌های رسمی)، سنجش‌های سنتی در تربیت بدنی (مشاهده غیررسمی معلم، آزمون‌های مهارتی استاندارد شده، آزمون‌های آمادگی جسمانی و آزمون‌های کتبی)، مزایای سنجش‌های سنتی، کاستی‌های سنجش‌های سنتی، سنجش‌های بدیع در تربیت بدنی (پروژه‌های گروهی، گزارش‌های چندرسانه‌ای، فعالیت نماها، دفتر وقایع روزانه شخصی، ایفای نقش، امتحانات شفاهی، گزارش‌های نمایشی - توضیحی، مصاحبه، استفاده از چک لیست‌های عملکردی برای مشاهده دانش آموز توسط همتا، معلم و یا خودش، کارپوشه، روبریک و انواع آن و نیز

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۶۱

توضیح فرآیند تهیه یک روبریک خوب و اهمیت آن در سنجش بدیع در تربیت بدنی و ارائه نمونه‌های از روبریک، کاستی‌های سنجش بدیع، سنجش واقع‌گرایانه در تربیت بدنی (درک این موضوع که آیا دانش‌آموزان دانش، مهارت و نگرش کسب شده را در صحنه واقعی زندگی بکار خواهند برد)، سنجش در آموزش مبتنی بر الگو، استفاده از سنجش در مستندسازی یادگیری (محاسبه دقیق میزان یادگیری دانش‌آموزان پس از شرکت در کلاس و یا محاسبه ارزش افزوده) و بلاخره کاربردی ساختن سنجش‌ها (رهنمودهای برای عملی کردن سنجش با توجه به مدت کلاس و وقت معلم).

بخش دوم با عنوان «هشت الگو آموزشی در تربیت بدنی» دارای هشت فصل است. این بر مبنای توضیحات فصول بخش اول به تشریح الگوهای آموزشی در تربیت بدنی می‌پردازد. آنچه در بخش اول کتاب آورده شد بیشتر جنبه انتزاعی دارد و در بخش دوم خواننده با تصویر واضحی از شکل واقعی هر الگو و نحوه به کارگیری آن در تدریس سوق می‌یابد. نویسنده در ابتدای بخش دوم مجدداً دو نکته مهم را گوشزد می‌کند: نکته اول اینکه هر الگوی آموزشی دستاوردهای یادگیری خاصی را در دانش‌آموزان ارتقا خواهد داد و نکته دوم اینکه اثربخشی هر الگوی آموزشی بستگی به این دارد که معلم همانطوری آن را اجرا کند که طراحی شده و نه بطور ناقص. برای این منظور معیارهای برای ارزیابی کاربست صحیح الگوها طراحی شده است. فصول این بخش دارای ساختاری مشابه و به قرار کادر شماره ۲ است.

کادر شماره ۲ ساختار فصول بخش دوم کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی

۱. عنوان فصل
۲. مرور کلی
۳. مبانی (۱.۳) نظریه و منطق، ۲.۳ فرضیه‌های یاددهی و یادگیری، ۳.۳ پیام اصلی الگو، ۴.۳ اولویت‌های حیطه یادگیری و تعاملات حیطه‌ای، ۵.۳ نیازهای رشدی دانش‌آموز، ۶.۳ اعتبار سنجی الگو،
۴. مشخصه‌های یاددهی و یادگیری (۱.۴) صراحت و جامعیت، ۲.۴ تکالیف یادگیری، ۳.۴ طرح‌های درگیرسازی دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری، ۴.۴ نقش‌ها و مسئولیت‌های معلم و دانش‌آموز، ۵.۴ تعیین صحت و سقم فرآیندهای آموزشی و ۶.۴ سنجش یادگیری،
۵. مقتضیات اجرایی و تعدیلات (۱.۵) تخصص معلم، ۲.۵ مهارت‌های کلیدی تدریس، ۳.۵ مقتضیات بافتی، ۴.۵ انتخاب و تعدیل الگو...

۶. توصیه‌هایی برای برنامه‌ریزی الگو...
۷. خلاصه
۸. فعالیت‌های یادگیری
۹. موضوعاتی برای تامل و بحث در گروه‌های کوچک
۱۰. منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر الگوی ...

با عنایت به تعدد الگوها و یکسان بودن مولفه‌های توصیف و تحلیل آنها، تلاش ناقد بر آن است تا در توصیف آنها صرفاً به ارائه ایده کلی هر الگوی آموزشی بسنده شود و خواننده را به مطالعه خود اثر ترغیب کند.

- **فصل هشتم:** آموزش مستقیم، معلم در نقش رهبر آموزشی: اسامی مشابه همچون «آموزش صریح»، «تدریس فعال» و «آموزش معلم محور». یاددهی بر نقش تمام عیار معلم و یادگیری بر توفیق دانش‌آموز استوار است. در یادگیری: توانایی‌های ادراکی، قدرت، سرعت و استقامت، توانایی درک و توانایی دریافت بازخورد دانش‌آموز نقش دارد؛ در پذیرش الگو: این الگو متناسب با دانش‌آموزان گریزان، رقابت‌جو و وابسته است. نقش اصلی در تمامی مراحل با معلم و دانش‌آموز یا کمک‌کننده است و یا تبعیت‌کننده است.

- **فصل نهم:** نظام آموزش شخصی‌سازی شده، دانش‌آموزان در حد توانشان سریع و در حد... آموزش شخصی‌سازی شده یا برنامه‌کلر. همانند کلاس‌های پر جمعیت این الگو نیز متکی بر مراقبان و دستیاران معلم است. PSI براساس یک برنامه منسجم برای محتوای واحد درسی بنا شده اما دارای طرح درس روزانه نیست. PSI موانع کلاس‌های پر جمعیت را رفع می‌کند. یاددهی بر تعامل با دانش‌آموز بجای مدیریت کلاس و یادگیری به روال دانش‌آموز تحقق پیدا می‌کند. در یادگیری: توانایی خواندن (مشاهده) و درک مطالب دانش‌آموز نقش دارد؛ در پذیرش الگو: متناسب با دانش‌آموزان گریزان، رقابت‌جو و وابسته است. دانش‌آموز نقش فعال و معلم نقش برنامه‌ریزی و نظارت دارد.

- **فصل دهم:** یادگیری مشارکتی، دانش‌آموزان باهم، به وسیله هم و برای هم یاد می‌گیرند: گروه‌بندی دانش‌آموزان در قالب تیم‌های یادگیری برای مدتی معین و تکالیفی معین. هدف مشترک تکمیل یک تکلیف یادگیری با تکیه بر عملکرد درون گروهی است. راهبرهای آموزشی این الگو دارای سه ویژگی مشترک و شش عنصر رویه‌ای

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۶۳

است. یاددهی بر نقش تسهیل کننده و پایش کننده معلم، و یادگیری بر ساختار مشارکتی استوار است. در یادگیری: دانش آموز باید توانایی بکارگیری استعدادها، خود برای تیم را داشته باشد. در پذیرش الگو: برای دانش آموزان مشارکت جو، یاریگر و رقابت جو مناسب است. هر دوی معلم و دانش آموز اعمال خاصی را انجام می دهند.

- **فصل یازدهم:** تعلیم و تربیت ورزشی، یادگیری برای تبدیل شدن به ورزشکاری متبحر... ورزش بعنوان هسته سازمان دهنده برنامه تربیت بدنی است. این الگو از نحو اجرای لیگ های ورزشی اقتباس شده است. این الگو دارای سه هدف است: پرورش ورزشکارانی متبحر، باسواد و مشتاق. این الگو دارای شش مشخصه کلیدی است: فصل ها، وابستگی، رقابت رسمی، رویداد پایانی، ثبت رکوردها و جشن گرفتن. یاددهی بر نقش معلم در ترکیب راهبردهای آموزش مستقیم، یادگیری مشارکتی، تدریس از طریق همتا و گروه های کوچک، معلم نقش تسهیل کننده دارد. یادگیری از طریق مشارکت فعال دانش آموز صورت می گیرد. در یادگیری: توانایی پذیرش مسئولیت های نقش های غیربازیکنی لازم است. در پذیرش الگو: مناسب برای دانش آموزان مشارکت جو، یاریگر (در تیم خود)، رقابت جو (در مقابل سایر تیم ها) است.

- **فصل دوازدهم:** تدریس از طریق همتا، من به تو درس می دهیم، سپس تو به من درس بده: این الگو نه سبک تدریس دو جانبه و نه یادگیری شریکی است، بلکه این الگو بشرط برنامه ریزی توسط معلم از راهبردهای تغییر یافته آموزش مستقیم شکل می گیرد. دلیل اصلی کاربرد این مدل کمک به ارائه بازخوردهای بیشتر به دانش آموزان است. در یاددهی معلم همه مراحل آموزش مستقیم بجز تعاملات آموزشی را بعهده دارد. یادگیری در هر سه حیطه تسهیل می شود. از منظر معلم خصوصی دانش آموز باید بتواند مسئولیت آموزش را بعهده بگیرد و دانش آموز دیگر آمادگی پذیرش داشته باشد.

- **فصل سیزدهم:** تدریس از طریق پرس و جو، یادگیرنده در نقش حل کننده مسئله: تدریس غیر مستقیم، حل مسئله، تدریس از طریق کاوشگری و اکتشاف هدایت شده همگی اسامی دیگری برای الگو هستند که با محوریت پرسش معلم و پاسخ شناختی و سپس حرکتی دانش آموز همراه است. این الگو بر بنیاد نهضت برنامه مبتنی بر حرکت است. در یاددهی فرض بر تحریک قوه تفکر دانش آموز از طرف معلم است.

ترکیبی از آموزش مستقیم و غیر مستقیم مدنظر است. در یادگیری فرض بر این است که فعالیت یادگیری برای دانش‌آموز معنادار باشد. یادگیری اساساً فرایند حل مسئله است. برای یادگیری رشد در هر دو حیطه روانی حرکتی و شناختی شرط لازم است.

- **فصل چهاردهم:** بازی‌های ورزشی تاکتیکی، تدریس بازی‌های ورزشی برای فهمیدن: این الگوی بر اساس رویکرد بریتانیایی به تدریس بازی‌های ورزشی به نام «تدریس بازی‌های ورزشی برای فهمیدن» بنا شده است. از آنجایی بازی‌های هم طبقه دارای مسائل تاکتیکی مشابه هستند، آموزش آنها منجر به انتقال به یکدیگر می‌شود. در یاددهی فرض بر توانایی معلم در گنجاندن تاکتیک‌ها در بازی است. بطوریکه بازیها به انتقال دانش تاکتیکی و مهارت‌های ورزشی کمک کنند. در یادگیری فرض بر این است که بازی ورزشی جذاب‌تر از تمرین مهارت است. دانش تاکتیکی پیش‌نیاز دانش مهارتی است. برای یادگیری رشد در توانایی درک بازی ورزشی بواسطه توانایی‌های ذهنی و شنیداری لازم است.

- **فصل پانزدهم:** تدریس مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی، تلفیق، انتقال، توانمندسازی و ...: این الگو بر اساس امکان آموزش ارزش‌های از طریق فعالیت جسمانی بنا شده است. از میان ارزش‌ها، مسئولیت‌پذیری یک ارزش عام است! این ایده اندیشه اصلی و پنهان *TPSR* است. *TPSR* الگوی جبرانی نیست. در یاددهی امکان خلق و بکارگیری راهبردها و فرآیندهای *TPSR* وجود دارد. جدا نکردن آموزش محتوای تربیت بدنی از *TPSR*. در یادگیری فرض بر دانش‌آموز محوری است و پذیرش اصل نابرابری در پیشرفت دانش‌آموزان مورد پذیرش. موفقیت و شکست فرصتی برای *TPSR* است. *TPSR* آمادگی و پذیرش دانش‌آموز برای یادگیری را تغییر می‌دهد. در این الگو دو نوع آمادگی بدنی و مسئولیت فردی و اجتماعی لازم است. پذیرش *TPSR* از سوی دانش‌آموزان متغیر است. معلم حدی را برای گریزانی، یاریگری، رقابت‌جویی و استقلال مشخص می‌کند و از این حد *TPSR* شروع می‌شود. نقش معلم و دانش‌آموز در الگوی *TPSR* بر اساس سطح و نوع راهبرد متفاوت است.

۲.۴ تفسیر اثر

تفسیر یافته‌های پژوهش در بعد ویژگی‌های ظاهری با کمک معیارهای شیوه نامه تدوین و آماده سازی منابع درسی و علمی (انتشارات سمت، ۱۳۸۹) و در بعد ویژگی‌های محتوایی با عنایت به روش تحقیق و در چارچوب معیارهای تحلیل و نقد کتاب‌های آموزشی موضوع راهنمای نگارش مقاله انتقادی (پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۵) و تلفیقی از سایر اشکال نقد صورت خواهد گرفت. البته در این راستا برای نقد ویژگی‌های ظاهری و محتوای اثر از معیارهای راهنمای تالیف، ترجمه و نشر کتاب‌های علمی و درسی (سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۰) کمک گرفته شده است.

۱.۲.۴ تفسیر ابعاد ویژگی‌های ظاهری

با عنایت به اینکه کتاب از طرف انتشارات سمت به چاپ رسیده است، ویژگی‌های ظاهری (شناسه اثر، طرح روی جلد، صفحه آرایی و...) آن مطابق با شیوه نامه مصوب سمت کاملاً رعایت شده است. در بررسی کیفیت فنی و ظاهری می‌توان اشاره کرد که از نظر حروف نگاری، هم نوع قلم و هم اندازه مورد استفاده برای نوشتن مطالب مناسب است؛ به گونه‌ای که به آسانی مطالب قابل خواندن است و برای دشواری درک مطالب، عناوین با قلم پررنگ مشخص شده است. به علاوه در صفحه آرایی نیز سعی بر آن بوده است تا به نحو مطلوبی عمل شود. به عنوان یکی از عوامل موثر بر دوام کتاب، صحافی نیز در حد قابل قبولی است. علی‌رغم تعداد زیاد صفحات کتاب (حدود ۶۹۳ صفحه)، و به تبع آن قطور بودن کتاب تالیف شده به گونه‌ای صحافی شده است که استحکام خوبی دارد و تورق آن باعث گسستن صفحات از یکدیگر نمی‌شود. همچنین قطع کتاب به عنوان یک کتاب دانشگاهی مناسب است. کتاب دارای ویراستار علمی و ادبی بوده و این ویژگی سبب شده است که کمک شایانی به بهبود قواعد ویرایشی و نگارشی شود. اثر مذکور از جهت نگارش و ویرایش و همچنین روانی متن در حد مطلوب است. این موضوع در سرتاسر کتاب قابل درک است. به عبارت دیگر نگارش یک دست بوده و توسط ویراستار علمی هدایت شده است و این تلاش به‌روان و رسا بودن اثر در حد عالی به خواننده کمک می‌کند تا به راحتی و پیوسته مفاهیم مطرح شده را دنبال کند. روانی کتاب سه علت دارد: اول نویسنده بومی آمریکا است، دوم مترجمان در بسیار از جاها از سبک ترجمه آزاد استفاده کرده‌اند و سوم ویراستار ادبی به روان سازی مطالب کمک کرده است.

کتاب دارای اهداف فصل نیست و فقط از برخی از ابزارهای علمی برای تفهیم مطالب استفاده کرده است. به منظور افزایش اثربخشی و سهولت استفاده از کتاب، قسمت‌هایی از جمله فهرست مطالب، مقدمه، فعالیت‌های آموزشی، منابع برای مطالعه بیشتر، جدول/ضمیمه در کتاب گنجانده شده است که به جامعیت صوری کتاب کمک می‌کند. در صفحه فهرست مطالب بجای نوشتن «فصل اول» نوشته شده «۱»، که بنظر مناسب نمی‌باشد. همچنین شماره گذاری عناوین قسمت‌ها و زیر قسمت‌ها از معیارهای لازم برای کتاب‌های درسی محسوب می‌شود که در این کتاب رعایت نشده است. حجم صفحه‌های کتاب زیاد است و دلیل بارز آن انتخاب ساختار درون فصول و بین دو بخش اول و دوم کتاب است. نویسنده با الزام به رعایت ساختار یکسان برای درون فصول بخش دوم کتاب که مفاهیم آن در فصل‌های بخش اول کتاب به تفصیل آورده شده است در چرخه تکرار و زیاده‌گویی افتاده و این کار را تا آخر ادامه داده است. این امر باعث افزایش سطرهای کتاب شده و بر ساختار آن تاثیر گذاشته است.

۲.۲.۴ تفسیر ابعاد ویژگی‌های محتوایی

با عنایت به اینکه نویسنده و مترجمین، موضوع مورد نقد را یک کتاب درسی/آموزشی می‌دانند، در قسمت تفسیر ابعاد محتوایی با استناد به معیارهای نقادی کتاب‌های آموزشی به ترتیب گام‌های فرآیند نقد محتوای ارائه می‌شود:

نظم منطقی و انسجام (کلی و درون فصلی): از امتیازات بارز این کتاب انسجام درونی مطالب در درون بخش‌ها و برخی از فصل‌های کتاب است انسجام فصول بخش دوم کتاب عالی است ولی ارتباط و همبستگی بین فصول بخش اول خالی از اشکال نیست. بنابراین می‌توان ملاحظه کرد که عناوین انتخاب‌شده برای فصل‌های چهارم، پنجم و ششم با مباحث مطرح‌شده در درون فصل و مبانی نظری شناخته‌شده اختلافاتی دارد. عنوان فصل چهارم «راهبردهای تدریس» است درحالی‌که راهبردهای مدیریتی/کلاس‌داری را نیز شامل شده است! دوباره همین موضوعات در قالب «مهارتی تدریس اثربخش» آورده شده است، که منجر به همپوشانی و افزایش حجم مطالب و آشفتگی ذهن خواننده می‌شود. از سوی دیگر عنوان مناسب برای فصل ششم، «طراحی آموزشی» است. مولف در هیچ جایی از کتاب به موضوع «طراحی آموزشی» اشاره‌ای نکرده است. در مجموع نکته بارز اینکه آنچه

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۶۷

برای درک ابعاد آموزشی الگوها در فصل های بخش دوم لازم است قبلا در فصل های بخش اول کتاب به تفصیل آورده شده است.

اعتبار علمی و روز آمدی مطالب و منابع: منابع بکار رفته دارای اعتبار علمی و روز-آمدی مطالب، استناددهی و ارجاعات از منظر علمی بودن و امانت داری قابل قبول است. کیفیت و بی طرفی علمی در بررسی و تحلیل علمی مسئله چگونگی و روش های منسجم برای تدریس تربیت بدنی در دوره های تحصیلی بخوبی صورت گرفته اما کمیت آن زیاد است، بگونه ای که خواننده را از بیان تکراری خسته می کند. این موضوع که ریشه در انتخاب ساختار فصول کتاب دارد، محتوای غنی کتاب را به محتوای تکراری تبدیل کرده است. **نوآوری:** نوآوری ارائه شده در این کتاب، ایده الگوهای آموزشی بجای روش، سبک و راهبرد است. ایده «الگوی آموزشی» که از آن به عنوان نقشه راهی برای تلفیق و یکپارچگی راهبردهای تدریس متعدد یاد می کند، محور اصلی مباحث مطرح شده توسط نویسنده در طول فصول کتاب است، نوآوری این کتاب محسوب می شود. البته نوآوری نه به جهت طرح موضوع الگوها آموزشی تربیت بدنی در دهه کنونی بلکه به دو جهت: اول گردآوری آنها در یک مجموعه و دوم ارائه آنها در یک ساختار منسجم مشتمل بر مبانی، مشخصه های یاددهی و یادگیری، مقتضیات اجرایی و تعدیلات و توصیه های برای برنامه-ریزی و اجرای الگو. موضوع الگوهای آموزشی قبلا توسط جوینس و ویل (۱۹۸۰) مطرح شده و یک بار هم توسط استاد رضائی نژاد (۱۳۸۵) گردآوری و ارائه شده است. البته برخی الگوهای آموزشی بطور جداگانه در ایران معرفی شده اند، همچون الگوی مسئولیت-پذیری فردی و اجتماعی (حلاجی، ۱۳۹۳، حلاجی ۱۳۹۶ و حلاجی ۱۳۹۷) و الگوی یادگیری مشارکتی (واعظ موسوی و مرشدی، ۱۳۹۰). همچنین باید خاطر نشان کرد که در برخی منابع به الگوهای دیگری در آموزش تربیت بدنی اشاره شده که یا بطور کلی در مجموعه الگوهای آورده شده در این کتاب نیست و یا به اسم دیگری آورده شده اند. برای نمونه: الگوهای حرکتی-مهارتی، تلفیقی، آمادگی جسمانی و ترکیبی که در این کتاب از آنها یاد نشده و الگوی آموزش بازی که بنام الگوی بازی های ورزشی تاکتیکی ذکر شده است (رضائی نژاد، ۱۳۸۵ و حلاجی، ۱۳۹۵).

سازواری با مبانی و پیش فرض های علمی و پژوهشی و همچنین ارزش های اسلامی و اصول دینی و فرهنگی: نویسنده، مطالب ارائه شده را با منابع علمی معتبر بویژه در فصل های بخش دوم کتاب سازگار کرده است. در فصول بخش دوم پشتوانه های

پژوهشی، حرفه ای و شهودی برای اعتباربخشی به الگوهای آموزشی در حد کفایت در ذیل عنوانی مشخص آورده شده است. از امتیازات این اثر عدم سوگیری و جانب‌داری علمی است. نویسنده کوشیده تا از منابع علمی معتبر در کیفیت تدوین مطالب هر فصل حداکثر بهره را ببرد. بنابراین میزان سازواری محتوای علمی و پژوهشی اثر با مبانی و پیش فرض های مورد قبول در حوزه نظری و موضوعی بویژه در درون هر فصل عالی ارزیابی می‌شود. سازواری محتوای علمی و پژوهشی اثر با مبانی و پیش فرض‌های دینی و اسلامی (اگرچه به صراحت به آن اشاره نشده است) اما وجود دارد. تربیت بدنی اکنون در مبانی نظری تحول بنیادین وزارت آموزش و پرورش ذیل ساخت زیستی و بدنی مورد توجه قرار می‌گیرد. از اهداف این ساحت بعنوان یکی از شش ساحت مهم تربیت، تقویت قوای جسمانی و حفظ و افزایش آمادگی جسمانی است. بنابراین اگرچه توجه این ساحت عمدتاً پیرامون سلامت است، اما به تربیت بدنی به عنوان یکی از ظرفیت‌های برقراری و حفظ سلامت تاکید شده است (اگرچه مطابق با مبانی نظری سلامت یکی از پی آمدها و نه اهداف تربیت بدنی محسوب می‌گردد). به همین منوال در سند برنامه درسی ملی یکی از حوزه های یازده گانه تربیتی حوزه تربیت و یادگیری سلامت و تربیت بدنی است که عمدتاً اهداف خود را دنبال می‌کند. بنابراین این درس بعنوان یکی از دروس ممکن حوزه ی یادگیری سلامت و تربیت بدنی در راستای تحقق شئون حیات طیبه گام برمی‌دارد و از این- رو این کتاب سازواری لازم را در بسترسازی کسب شایستگی‌های دانش‌آموزان با رویکرد اسلامی را دارد. بویژه اینکه در حوزه اهداف عاطفی و اجتماعی مدل‌های مطرح شده است که از جمله بهترین مدل‌های تکامل عاطفی و اخلاقی دانش‌آموزان محسوب می‌شود (رجوع شود به مدل دونالد هلیسون در فصل پانزدهم). در یک نگاه کلی، رویکرد اثر نسبت به فرهنگ و ارزش‌های اسلامی و نیازهای علمی یا کاربردی مطرح در فضای جامعه‌ی اسلامی امروز مثبت ارزیابی می‌شود.

جامعیت (تناسب با اهداف درسی و آخرین سرفصل‌های مصوب): تطابق متن کتاب با سرفصل‌های درسی دانشگاهی تبیین نشده است، اگرچه نویسنده خود چنین ادعای ندارد و آن را برای مطالعه به معلمان توصیه کرده است و این به دلیل ساختار آموزشی ایالات متحده مبتنی بر استقلال معلم به مانند اعضاء هیات علمی در تعیین و تولید محتوا و روش های اجرا است، اما مترجمین آن را به عنوان یک کتاب درسی دانشگاهی برای تدریس در دوره‌های مختلف توصیه کرده‌اند. در دوره کارشناسی دو نوع برنامه درسی و در سطح

بررسی و نقد کتاب *الگوهای آموزشی در تربیت بدنی* (محسن حلاجی) ۶۹

تحصیلات تکمیلی، دوره کارشناسی ارشد آموزش تربیت بدنی (یکی از گرایش های رفتار حرکتی) در حال برگزاری است که مطالب این کتاب با ملاحظاتی می تواند در تولید محتوای و نه مستقیماً در آموزش درس های «روش های آموزش تربیت بدنی و ورزش» (درس اجباری کارشناسی علوم ورزشی)، «تحلیل تدریس تربیت بدنی» (درس اختیاری کارشناسی علوم ورزشی)؛ دروس «الگوها و روش های در آموزش تربیت بدنی»، «برنامه-ریزی درسی در آموزش تربیت بدنی»، «طراحی آموزشی در آموزش تربیت بدنی» و «سنجش و اندازه گیری و آزمون سازی در آموزش تربیت بدنی» دوره کارشناسی آموزش تربیت بدنی مورد استفاده قرار گیرد. چراکه مولف از همه موضوعات درسی فوق در این کتاب سخن گفته است.

معادل سازی و کاربرد اصطلاحات تخصصی: کیفیت معادل سازی اصطلاحات تخصصی در این اثر قابل اطمینان نیست. مترجمان نتوانسته اند در مواجهه با ترکیبات اسمی / گروه های اسمی معادل صحیح را پیدا کنند. برای نمونه به معادل های ارائه شده در چند زیر نویس اشاره می شود: عبارت «*the journal of applied behavior analysis*»، ترجمه شده «نشریه تحلیل کاربردی رفتار» در حالیکه ترجمه صحیح آن «نشریه تحلیل رفتار کاربردی» است. همینطور عبارت «*qualitative measure of teaching performance scale*»، ترجمه شده «مقیاس اندازه گیری کیفی عملکرد تدریسی»، در حالیکه ترجمه صحیح آن «اندازه/درجه کیفیت مقیاس عملکرد تدریس» است. همچنین عبارت «*physical*» در اکثر موارد «بدنی» ترجمه شده است در حالیکه «جسمانی» صحیح است.

پاسخگویی به نیازهای علمی و کاربردی کشور: تفاوت بین برنامه ریزی و طراحی آموزشی در سطوح کلان، میانی و خرد بین کشورهای با نظام دولتی متمرکز (همچون ایران) و نظام دولتی غیر متمرکز (همچون آمریکا) باعث شده مطالب این کتاب در راستای تامین نیازهای معلمان تربیت بدنی در نظام های غیرمتمرکز باشد. اما با عنایت به اینکه متخصصان برنامه ریزی در طراحی آموزشی تربیت بدنی در سطوح میانی نیازمند آگاهی از محتوای اینگونه کتاب ها هستند و معلمان به تبع آن از آثار این برنامه در قالب کتاب های راهنمای معلم بهره مند خواهند شد. همچنین کتاب سرشار از ایده های پژوهشی ضمنی است.

تناسب اثر با تواناییها، استعدادها، نیازها، علایق یادگیرندگان: چنانچه مخاطبان این کتاب دانشجویان تحصیلات تکمیلی و متخصصین برنامه ریزی درسی تربیت بدنی باشند، مولف کتاب در ساختار فصول بخش دوم قسمت های را تحت عنوان مقتضیات اجرایی و

تعدیلات، توصیه‌های برای برنامه‌ریزی الگوی آموزشی ...، موضوعاتی برای تامل و بحث در گروه‌های کوچک و منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر (منابع بکار رفته بطور کلی شامل کتاب، مقاله و سایت می باشد) ... آورده است که می‌تواند به متناسب‌سازی اثر با توانایی‌ها، نیازها و علایق یادگیرندگان کمک کند. شایان ذکر است که به دلیل نبود محتوای مناسب از یک سو و ناهمگونی در تدریس واحد درسی برنامه‌ریزی درسی و روش‌های تدریس تربیت بدنی به دانشجویان کارشناسی، اکنون بنظر می‌رسد معلمان ایرانی با ساختار علمی برنامه-ریزی درسی و اصطلاحات بکار رفته در کتاب حاضر آشنایی کافی ندارند. از این رو توصیه این کتاب به معلمان مناسب نیست.

۳.۲.۴ خلاصه مزایا و معایب

مزایای کتاب به ترتیب رعایت معیارهای تفسیر کتاب‌های آموزشی آورده می‌شود:

- ویژگی‌های ظاهری: شناسه کامل، رعایت قواعد عمومی ویرایش و نگارش، حروف‌نگاری متناسب با سبک کتاب‌های دانشگاهی، سلاست و روانی متن، صفحه‌آرایی مطلوب، بهره‌گیری از جدول / ضمیمه.
- ویژگی‌های محتوایی: وجود فهرست مفصل، بخش‌بندی و فصل‌بندی کتاب، نظم منطقی بین فصل‌های بخش دوم و درون فصل‌های کتاب، رعایت ساختار فصول بویژه فصل‌های بخش دوم کتاب، اعتبار علمی و روزآمدی مطالب و منابع مرتبط، تحلیل دقیق و موشکافانه مسئله و ایده کلی تحت بررسی ضمن رعایت بی‌طرفی علمی تا رسیدن به چارچوبی درخور، نوآوری در ارائه مطالب بخش دوم کتاب، ذکر تاریخیچه تحولات روش‌های اجرای درس تربیت بدنی در فصل اول کتاب، سازواری مطالب با مبانی نظری نظام تحول رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰) و برنامه درسی ملی (۱۳۹۱) جهت تحقق اهداف ساحت زیستی و بدنی، تناسب برخی از فصول با سرفصل‌های دروس دانشگاهی، پاسخ‌گویی به نیازهای طراحی آموزشی درس تربیت بدنی بویژه طراحی در سطح میانه (راهنمای برنامه و راهنمای معلم)، کاربرد مطالب کتاب برای کارشناسان و متخصصین تدوین برنامه‌ها و طراحی آموزشی در سطح میانه، وجود قسمتی تحت عنوان توصیه‌هایی برای برنامه‌ریزی الگوی آموزشی، فعالیت‌های یادگیری، موضوعاتی برای تامل و بحث در گروه‌های کوچک و منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر ... ؛

معایب کتاب:

- در بررسی مولفه‌های جامعیت صوری که هدف از آنها تسهیل مطالعه اثر است مشخص شد که کتاب دارای فهرست اجمالی، اهداف درس، خلاصه بخش نیست. از سوی دیگر، طرح روی جلد جذابیت ندارد.
- هم‌پوشانی برخی فصل‌های بخش اول کتاب (چهارم، پنجم و ششم)، وجود اختلاف مباحث مطرح شده در درون فصل با مبانی نظری شناخته شده دارد. افزایش حجم مطالب به دلیل ساختار نامناسب و تکرار مباحث.
- از منظر نوآوری (اعم از طرح نظریه‌ی علمی جدید و ارائه ساختار علمی نو)، کتاب مذکور دارای کاستی‌های است. برای نمونه مولف اشاره‌ای مستقیم و یا غیرمستقیم به نظریه پداگوژی ورزشی (*sport pedagogy*) که شامل دو نظریه برنامه درسی ورزش (*sport curriculum*)، نظریه آموزش ورزش (*sport instruction*) و طراحی آموزشی (*instructional design*) می‌باشد، نکرده است. «طراحی آموزشی» یک مبحث علمی در حوزه پداگوژی است. اما مولف در هیچ جایی از کتاب به موضوع «طراحی آموزشی» اشاره‌ای نکرده است، در حالیکه فصل‌های پنجم و ششم در واقع اشاره به این موضوع دارد. بنابراین براحتی می‌توان در همان بخش اول پیرامون نظریه‌های موجود بحث کرد. اگر چنین اقدامی صورت می‌گرفت خواننده با سطح شناختی بالاتری در خصوص موضوع مورد بحث آشنا می‌شد.
- علی‌رغم آوردن هشت الگوی آموزشی، نویسنده به الگوهای آموزشی تلفیقی و الگوی ترکیبی اشاره‌ای نکرده است و یا آنها را مطرح و به چالش نکشیده است.
- بنظر می‌رسد با توجه به حجم زیاد کتاب تدریس کامل آن در طول یک ترم برای یک درس دو واحدی در هر دوره تحصیلی ممکن نباشد.
- معادل‌سازی اصطلاحات تخصصی در این اثر (با توجه به روان و رسا بودن نزد مخاطب تخصصی آن) متوسط و در برخی موارد ضعیف ارزیابی می‌شود. ترجمه کتاب قابل اطمینان نیست. روان بودن دلیل بر صحیح بودن نیست.
- توصیه این کتاب به معلمان تربیت بدنی ایرانی شایسته نیست.

۵. نتیجه‌گیری

واژه تربیت بدنی و ورزش مدرسه که به شکل معادل مورد استفاده قرار می‌گیرند (Haag, 2008)، گویای کارکرد فعالیتهای جسمانی و حرکتی در مدارس به عنوان یک درس از حوزه سلامت و تربیت بدنی در نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران است (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۱). ظرفیت‌های این درس مطابق با یافته‌های علمی در ساحت‌های اعتقادی و اخلاقی، زیستی و بدنی، علمی و فناوری، اجتماعی و سیاسی، فرهنگی و هنری و اقتصادی و حرفه‌ای قابل دسترسی بوده و چنانچه برنامه‌ریزی جامعی صورت پذیرد، موجبات رشد و تکامل دانش‌آموزان را فراهم می‌سازد (Haag, 2003, & Hardman 2008). یکی از مهمترین راه‌های تحقق چنین برنامه‌های جامعی تولید کتاب‌های درسی در حوزه‌های نظری (برای نمونه: پداگوژی ورزشی) و موضوعی (برای نمونه: آموزش ورزش) درس تربیت بدنی است.

کتاب «الگوهای آموزشی در تربیت بدنی» در دو بخش و پانزده فصل تهیه شده و درصدد است تا ایده برنامه‌ریزی و اجرای درس تربیت بدنی از طریق «الگوهای آموزشی» را به خوانندگان عرضه کند. الگوهای آموزشی که معجونی از نظریه، برنامه‌ریزی، رفتار معلم، رفتار دانش‌آموز و سنجش است، نقشه اولیه برای تدریس معلم تربیت بدنی را بدست می‌دهد. هشت الگوی آموزشی در بخش دوم کتاب معرفی شده است. که مشتمل بر هرآنچه برای سازماندهی، اجرا و سنجش واحد درسی نیاز است، می‌باشد. همراه با هر الگو طرح درس‌های نمونه برای چگونگی تطبیق الگو با زمینه‌های تدریسی مختلف و فعالیت‌های یادگیری متناسب با دوران رشد پیشنهاد شده است.

نویسنده اعتقادی به تلفیق الگوها هم ندارد، زیرا معتقد است در هر الگو، یک راهبرد یا چند راهبرد همسو در کنار هم را بکار می‌برد. از اینرو ترکیب چند الگو به معنی ترکیب چندین راهبرد آموزشی نامتجانس است که صحیح نیست. گذشته از صحت این موضوع این برداشت قطعی است که عملاً بسیاری از الگوهای یاد شده نمی‌توانند کاربرد قابل ملاحظه‌ای داشته باشند. در واقع انگیزه تالیف این کتاب در بستر اجتماعی ایالات متحده، کشورهای مشترک المنافع و چندین کشور دیگر که به نوعی درگیر تعدد رویکردهای آموزشی در نظر و عمل هستند موجه بنظر می‌رسد. اما در کشورهای که زمینه‌ها و بافت متفاوتی دارند، صحبت از الگوهای متعدد الزام آور نیست.

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۷۳

چارچوب نظری آنچنان که امروزه مطرح است از سوی نویسنده تبیین نشده و مسیر مطالب کتاب با عنایت به مدلی کلان معین و روشن نشده است. توجه به نظریه پداگوژی ورزشی و به تبع آن نظریه برنامه درسی و نظریه آموزش ورزش در تالیف کتابهای دانشگاهی در این زمینه می‌تواند موجب افزایش کیفیت آنها شود. برای نمونه توجه به مدل شاملن (۱۹۸۶) است. سه نوع دانش توسط او برای معلمان مفهوم‌سازی شده است. دانش محتوای پداگوژی (*Pedagogical content knowledge*)، دانش موضوعی (*Subject knowledge*) و دانش زمینه‌ای / فحوایی (*Context knowledge*). مولف می‌تواند با انتخاب نوع دانش مورد نیاز تمرکز خود را به بسط همان دانش و یا تلفیقی از آنها سوق دهد. پیشنهاد دیگر استفاده از مدل سه وجهی برنامه‌ریزی، اجرا (آموزش) و سنجش و ارزیابی است. در این خصوص می‌توان از ساختارهای عاملی و فرآیندی توأم استفاده کرد (1985, Haag & Nikon).

در مجموع در صورت رفع مشکلات درون فصلی به‌منظور استفاده از این کتاب در تدریس دانشگاهی هر بخش باید در یک مجلد به چاپ برسد. جلد اول تحت عنوان «برنامه‌ریزی درسی تربیت بدنی با رویکرد الگوی آموزشی» و جلد دوم تحت عنوان «الگوهای آموزشی در تربیت بدنی».

کتابنامه

- ارشاد، طیبه و همکاران. (۱۳۹۰). راهنمای معلم تربیت بدنی پایه ششم ابتدایی. تهران: دفتر برنامه‌ریزی و تالیف کتاب های درسی.
- ارشاد، طیبه و همکاران. (۱۳۹۳). کتاب راهنمای معلم دوره اول متوسطه. تهران: دفتر برنامه‌ریزی و تالیف کتاب های درسی.
- ارشاد، طیبه و همکاران. (۱۳۹۶). کتاب راهنمای معلم دوره دوم متوسطه. تهران: دفتر برنامه‌ریزی و تالیف کتاب های درسی.
- امیرتاش، علیمحمد. (۱۳۷۲). کلیات روش های تدریس درس تربیت بدنی دوره ابتدایی. تهران: وزارت آموزش و پرورش.
- آذربانی، احمد. (۱۳۹۲). روش ها، فنون و الگوهای تدریس تربیت بدنی. تهران: آبیژ
- آگرین <http://www.agerin.ir/articles/178-typography>.
- برنامه درسی دوره کارشناسی رشته آموزش تربیت بدنی دانشگاه فرهنگیان. (۱۳۹۴). شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم.

۷۴ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال بیستم، شماره دهم، دی ۱۳۹۹

- پویانفر، علیرضا. (۱۳۷۵). روش تدریس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی. وزارت آموزش و پرورش
تایکنندی، پگاه. (۱۳۹۵). تایپوگرافی و تاریخچه آن، وب سایت تیم طراحی و تبلیغات
حلاجی، محسن. (۱۳۹۵). الگوها و روش های تدریس در آموزش تربیت بدنی (ورزش مدرسه)، کرج:
مهاتما گاندی.
- راهنمای تالیف، ترجمه و نشر کتاب های سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی. (۱۳۹۰). تهران: سازمان
انتشارات جهاد دانشگاهی.
- رمضانی نژاد، رحیم. (۱۳۹۳). تربیت بدنی در مدارس. تهران: سمت.
- رمضانی نژاد، رحیم. (۱۳۸۵). مدل‌های آموزش تربیت بدنی در مدارس. مجموعه مقالات چهارمین
همایش ملی تربیت بدنی.
- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. (۱۳۹۱). برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران. تهران:
وزارت آموزش و پرورش.
- شفیعی، محسن. (۱۳۸۶). روش تدریس تربیت بدنی. تهران: انتشارات دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی. (۱۳۹۶). راهنمای نگارش مقاله انتقادی. تهران: پژوهشگاه
علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- کریستین، رابرت. (۱۳۸۲). آموزش مهارت‌های ورزشی، ترجمه غلامرضا سراج زاده. تهران: اداره کل
تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش.
- گرینسکی، استیو. (۱۳۹۰). یادگیری مشارکتی در تربیت بدنی، ترجمه دکتر سید محمد کاظم واعظ
موسوی و محمود مرشدی. تهران: سمت.
- گزیده شیوه نامه تدوین و آماده سازی منابع درسی و علمی. (۱۳۸۹). تهران: سمت.
- مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۰).
تهران: وزارت آموزش و پرورش.
- متسلر، مایکل دبلیو. (۲۰۰۵). الگوهای آموزشی در تربیت بدنی، ترجمه، دکتر رضوان رضوانی اصل و
همکاران. تهران: سمت.
- مشخصات کلی، برنامه آموزشی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد رفتار حرکتی. (۱۳۹۰). شورای
برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: گروه علوم اجتماعی.
- نویدی، احد. (۱۳۹۲). نقدی بر کتاب «انگیزش در یادگیری و آموزش: نظریه‌ها و کاربردها».
هاگ، هربارت. (۱۳۹۷). آینده تربیت بدنی و ورزش مدرسه در دنیای امروز، ترجمه دکتر محسن
حلاجی. قزوین: دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین.
- هلیسون، دونالد. (۱۳۹۳). آموزش تربیت بدنی، اهداف و راهبردها، ترجمه دکتر محسن حلاجی. تهران:
نشر ورزش.

بررسی و نقد کتاب الگوهای آموزشی در تربیت بدنی (محسن حلاجی) ۷۵

هلیسون، دونالد. (۱۳۹۶). آموزش مسئولیت پذیری از طریق فعالیتهای حرکتی، ترجمه دکتر محسن حلاجی. تهران: علم و حرکت.

Haag, Herbert. (2008). The Future of School Sport in Today's World. German: university of Kiel.

Haag H. & Haag, G. (2003). Dictionary. Sport - Physical Education - Sport Science. Kiel: ISS.

Hardman, K. (2000). Comparative physical education and sport. In ICSSPE (Ed.), VADEME-CUM Directory of Sport Science (pp. 59-81). Berlin: ICSSPE (5th Ed., 2008)

Shulman, L. S. (1987). Knowledge and Teaching: Foundations of the New Reform. Harvard Educational Review, 57(1), 1-22.

Shulman, L., & Grossman, P. (1988). The Intern Teacher Casebook. San Francisco, CA: Far Wets Laboratory for Educational Research and Development.

Joyce. B. & Well, M. (1980). Model of Teaching (2nd Ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.